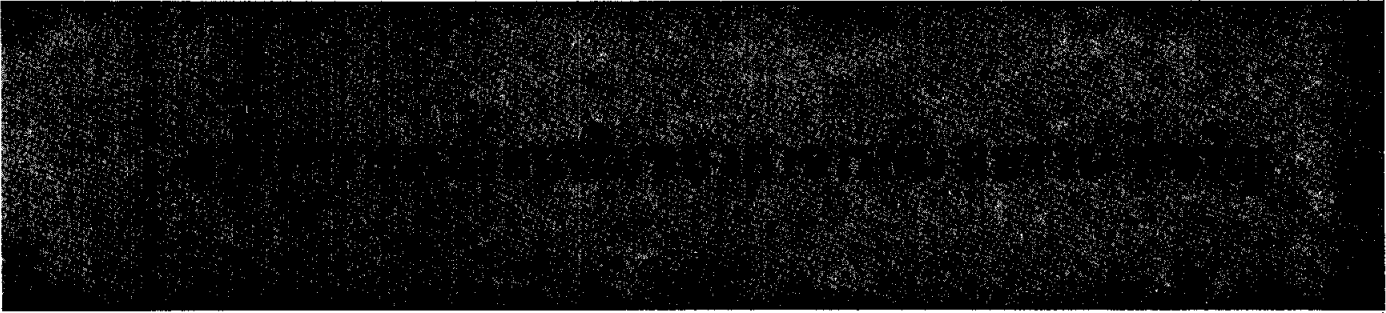

ตอนที่ 2
สรุปการบรรยายเสริม

ขบวนการแรงงานไทย

องค์การของลูกจ้างเริ่มมีขึ้นในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อปี 2440 คือสมาคมคนงานรถราง และก็ไม่มียุทธการอื่นอีกจนกระทั่งหลังสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดกลุ่มกรรมกรจัดตั้งขึ้น คือ สหอาชีพกรรมกรไทยหรือสหบาลกรรมกรกลาง แต่เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามทำการรัฐประหารโค่นนายปรีดี พนมยงค์ เมื่อปี 2490 ก็ได้สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มแรงงานขึ้นมาแย่งชิงการนำชื่อว่า สมาคมกรรมกรไทย โดยรัฐบาลให้การอุปถัมภ์ด้านการเงิน และอื่น ๆ จนมีความเข้มแข็งแล้ว ก็เริ่มปราบปรามฝ่ายสหอาชีพกรรมกร จนกระทั่งกระจายไปซึ่งหลังจากนั้น รัฐบาลก็ดำเนินนโยบายชาตินิยมอย่างรุนแรง

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของระบบทุนนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ทำให้จอมพล ป.ต้องผ่อนปรนนโยบายด้านแรงงาน โดยออก พ.ร.บ.แรงงาน พ.ศ. 2499 ทำให้มีสหภาพแรงงานเกิดขึ้นกว่า 100 แห่ง แต่หลังจากนั้นเมื่อปี 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ได้ทำการรัฐประหารโค่นล้มจอมพล ป. และประกาศยกเลิกกฎหมายนี้ ทำให้องค์การของกรรมกรต้องยุบไป

ในปี 15 รัฐบาลเปิดโอกาสให้กลุ่มลูกจ้างจดทะเบียนเป็นสมาคมลูกจ้าง ปรากฏว่าในปีนั้นมีเพียง 8 สมาคม แต่ก็มีกลุ่มลูกจ้างที่มีได้จดทะเบียนแต่มีความเคลื่อนไหวมีการจัดตั้งกลุ่มเช่น ศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ นำโดยนายเสกสรร ประเสริฐกุล นายเทอดภูมิ ใจดี ซึ่งต่อมามีบทบาทอย่างมากในการเรียกร้อง นัดหยุดงาน หรืออย่างเช่น กลุ่มของนายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร คือศูนย์กรรมกรแห่งประเทศไทย โดยให้นายวีระ ถนอมเลี้ยง เป็นประธาน และสมาคมลูกจ้างใหญ่ ๆ ก็เริ่มมีบทบาทในขบวนการเพิ่มขึ้น เช่น สมาคมลูกจ้างการไฟฟ้านครหลวง สมาคมการรถไฟ

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึง 6 ตุลาคม 2519 ถือได้ว่าเป็นยุคทองของขบวนการแรงงานไทย ซึ่งมีผู้เรียกกันว่ายุคประชาธิปไตยแบ่งบาน การจัดตั้งสหภาพแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อม ๆ กับการทวีจำนวนปัญหาข้อพิพาทแรงงาน มีการเรียกร้อง ตลอดจนมีการนัดหยุดงานอย่างมากมาย กล่าวคือ ถึง 501 ครั้ง ในปี 16 350 กว่าครั้ง ในปี 17 และ 240 กว่าครั้ง ในปี 18 ในขณะที่มีเพียง 34 ครั้ง ในปี 15

ในปี 2518 เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ (29 มีนาคม 18) สมาคมลูกจ้างที่มีอยู่ขณะนั้นประมาณ 50 แห่ง ก็ได้เปลี่ยนเป็นสหภาพแรงงาน กลุ่มสมาคมลูกจ้างก็เปลี่ยนเป็นกลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย มีนายไพศาล ธวัชชัยนันท์ เป็นประธาน และนายสายหยุด

ศรีสุลักษณ์ (สร.การไฟฟ้านครหลวง) เป็นเลข

กลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทยไม่ใช่องค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ แต่ก็เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายให้เป็นแกนสำคัญของขบวนการแรงงาน มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ (ปกติเดือนละ 2 ครั้ง) และถือเอาสหภาพแรงงานที่มีอยู่ทั้งหมดในเวลานั้นเป็นสมาชิก

ต่อมา กลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสภาแรงงานแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 19 โดยมีการแบ่งเขตความรับผิดชอบการดำเนินงานออกเป็น 8 เขตทั่วประเทศ

นอกเหนือจากกลุ่มสภาแรงงานแห่งประเทศไทยแล้ว ก็ยังมีการรวมกลุ่มแรงงานอื่นในขณะนั้น เช่น กลุ่มสภาองค์การแรงงานแห่งประเทศไทย มีนายสนั่น วงษ์สุธี เป็นผู้นำ โดยกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากองค์การต่างประเทศ คือ WCL กลุ่มสภาองค์การลูกจ้างแห่งประเทศไทย กลุ่มรัฐวิสาหกิจแห่งประเทศไทย ศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ ซึ่งมีนายเทอดภูมิ ใจดี เป็นผู้นำ ศูนย์กรรมกรแห่งประเทศไทยมี นายวีระ ถนอมเลี้ยง เป็นผู้นำ

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 19 บรรดากลุ่มต่าง ๆ ก็สลายไปตามคำสั่งคณะปฏิรูปและการจัดประชุม อบรม สัมมนาใด ๆ ขององค์การลูกจ้างจะต้องแจ้งขออนุญาตจากทางราชการก่อนจะดำเนินการ รวมทั้งยังออกประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 8 ตุลาคม 19 ห้ามหยุดงานปิดงาน เป็นผลให้กิจกรรมต่าง ๆ ชะงักไประยะหนึ่ง หรือมีฉะนั้นก็ต้องแอบดำเนินการไม่ให้ทางราชการทราบ จนถึงต้นปี 2520 ก็ได้มีการหารือในการที่จะจัดตั้งสภาองค์การลูกจ้างขึ้นเป็นศูนย์กลางของขบวนการกรรมกรให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งปรากฏว่ากลุ่มสภาแรงงานแห่งประเทศไทยของนายไพศาล รัชชชัยนันท์ ได้ยื่นขอจดทะเบียนต่อกรมแรงงานเป็นสภาแรก เมื่อ 5 กันยายน 20 และได้รับจดทะเบียนเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 21 แต่ก็ได้มีการมีกลุ่มอื่นตั้งสภาองค์การลูกจ้างตามขึ้นมาอีก คือ กลุ่มสภาองค์การลูกจ้างแห่งประเทศไทย ที่นำโดยนายทองเหล่านิช จดทะเบียนเป็นสภาองค์การลูกจ้างแรงงานเสรีแห่งชาติ เมื่อ 29 มีนาคม 21 และกลุ่มสภาองค์การแรงงานแห่งประเทศไทยที่นำโดยนายสนั่น วงษ์สุธี จดทะเบียนเป็นสภาองค์การลูกจ้างแรงงานแห่งประเทศไทย เมื่อ 27 มกราคม 22

สภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทยที่มี นายไพศาล เป็นผู้นำเป็นสภายที่มีสมาชิกมากที่สุดและมีบทบาทสูงสุดตลอดมา แต่ก็มีปัญหาความขัดแย้งและแย่งชิงการเป็นผู้นำมาตลอด จนกระทั่งกลางปี 2525 กลุ่มของนายไพศาลฯ ก็สูญเสียอำนาจการนำในสภาแรงงานฯ ให้แก่กลุ่มนายอหัมมัด ขามเทศทอง และแยกตัวออกมาจัดตั้งสภาองค์การลูกจ้างสมาพันธ์

แรงงานแห่งประเทศไทย เป็นสภาองค์การลูกจ้างแห่งที่ 4 โดยจดทะเบียนเมื่อ 16 กันยายน 26
นอกจากสภาองค์การลูกจ้างทั้ง 4 แห่ง ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นแกนกลางของขบวนการ
แรงงานไทยในปัจจุบันแล้วก็ยังมีกรรวมกลุ่มสหภาพแรงงาน ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งสหภาพ
เหล่านี้ บางแห่งก็สังกัดอยู่หลายกลุ่ม แต่บางแห่งก็ไม่สังกัดกลุ่มใดเลย ซึ่งพอจะแบ่งออกเป็น
กลุ่มต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. **กลุ่มที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ 18** คือ สหพันธ์แรงงานปัจจุบันมี
ทั้งหมด 15 สหพันธ์

2. **กลุ่มนอกพระราชบัญญัติ**

2.1 กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นตามพื้นที่โดยมีสหภาพแรงงานในเขตพื้นที่นั้น ๆ เป็นสมาชิก เช่น

— กลุ่มย่านรังสิตและใกล้เคียง (สมาชิกประมาณ 35—40 สร.)

— กลุ่มอ้อมน้อย อ้อมใหญ่ กลุ่มย่านพระประแดง

2.2 กลุ่มจัดตั้งตามประเภทกิจการ หรือนายจ้างคนเดียวกัน

— กลุ่มในกิจการขนส่งทางน้ำ (5 สร.)

— กลุ่มรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงกลาโหม (5 สร.)

— กลุ่มประสานงาน ขสมก. (10 สร.)

— กลุ่ม สร.ในการรถไฟฯ (9 สร.)

— กลุ่มรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (16 สร.)

— กลุ่มรัฐวิสาหกิจแห่งประเทศไทย (ประมาณ 10—15 สร.)

2.3 อื่น ๆ เช่น กลุ่มสภาแรงงานแห่งชาติ (นายวิทย์ บริสุทธิกุล ผู้นำ)

กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมเป็นอิสระของตนเอง และมักจะ
มีความสัมพันธ์กับสภาองค์การลูกจ้างแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งการเคลื่อนไหวในปัญหาต่าง ๆ หากเป็น
ปัญหาสำคัญก็มักจะนำเข้าสู่การพิจารณาของสภาองค์การลูกจ้างที่ตนมีความสัมพันธ์หรือสังกัด
อยู่ ยกเว้นกลุ่มสภาแรงงานแห่งชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่พยายามจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของขบวนการ
แรงงานทั้งหมด แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของสหภาพส่วนใหญ่

องค์ประกอบของขบวนการแรงงานปัจจุบัน

กล่าวได้ว่าพื้นฐานของขบวนการแรงงานปัจจุบันคือ สหภาพแรงงานอย่างที่ทราบไป
เมื่อตอนต้นแล้วว่า สหภาพแรงงานคืออะไร มีบทบาทหน้าที่อย่างไร ปัจจุบันเรามีสหภาพแรงงานทั่ว
ประเทศ 470 แห่ง สหภาพเหล่านี้นอกจากจะดำเนินกิจการภายในแล้ว ยังมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ
ทั้งในองค์การที่ตั้งตามกฎหมาย (สพ/สภา) และกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสหภาพ สหพันธ์ สภา และกลุ่ม

ต่าง ๆ เหล่านี้ คือองค์การเคลื่อนไหวโดยตรงด้านแรงงานอันเป็นตัวผลักดันขบวนการแรงงานโดยอาจมีองค์การหรือสถาบัน หรือบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบ ซึ่งหมายความว่า เราไม่อาจจำกัดองค์ประกอบของขบวนการแรงงานไว้เพียงเฉพาะบุคคลหรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแรงงาน แต่ขบวนการแรงงานปัจจุบันน่าจะหมายความรวมเข้าไปถึงสิ่งอื่น ๆ ที่มีส่วนเชื่อมโยงอันส่งผลไปถึงความเคลื่อนไหวด้านแรงงานด้วย อย่างไรก็ตาม จากข้อเท็จจริงที่ผ่านมา เราจะพบว่า สภาองค์การลูกจ้างจะเป็นแกนสำคัญของขบวนการแรงงานโดยมีองค์กรอื่นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงควรจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาองค์การลูกจ้างบ้างตามสมควร ขณะนี้ เรามีสภาองค์การลูกจ้างทั้งหมด 4 แห่ง คือ

1. สภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย จัดทะเบียนเมื่อ 14 กพ. 21 ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 50 สร. (ประมาณ 35,000 คน) มีนายทง โพธิ์อ่าน (สร.การขนส่งและบริการเสริมการขนส่งสินค้าออก) เป็นประธาน เป็นสภาองค์การลูกจ้างแห่งแรกที่เคยมีสมาชิกสูงถึงประมาณ 170 สร. เมื่อต้นปี 25 แต่มีปัญหาแย่งชิงการนำทำให้กลุ่มนายไพศาล รัชชชัยนันท์ แยกตัวไปจัดตั้งสหพันธ์แรงงานฯ เมื่อปลายปี 25 และต่อมากลุ่มนายพนัส ไทยล้วน ก็แยกตัวออกไป หลังจากนั้นเมื่อกลางปี 29 ก็เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มนายทง กับกลุ่มนายชูพงศ์ ถีถ้วน (สร.การประปาส่วนภูมิภาค) จนถึงขณะนี้ยังมีปัญหาการตีความเรื่องสถานภาพของกรรมการอยู่

2. สภาองค์การลูกจ้างแรงงานเสรีแห่งชาติ จัดทะเบียนเมื่อ 29 มีค. 21 ปัจจุบันมีสมาชิก 25 สร. (ประมาณ 6,300 คน) มีนายอนุศักดิ์ บุญยะประณี เป็นประธาน (สร.ผลิตภัณฑ์แก้วแห่งประเทศไทย) บทบาทที่ผ่านมานับแต่อดีตไม่มีมากนัก ไม่มีความขัดแย้งภายใน และมีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานราชการ

3. สภาองค์การลูกจ้างแรงงานแห่งประเทศไทย จัดทะเบียนเมื่อ 27 มค. 22

ปัจจุบันมีสมาชิก 93 แห่ง (25,000 คน) มีนายอัศวม์ ศรีอาจ เป็นประธาน นายพนัส ไทยล้วน เป็นเลขาธิการ เดิมสภานี้มีนายสนั่น วงษ์สุธี เป็นผู้นำ แต่เกิดความขัดแย้งกับกลุ่มนายวิเชียร ศรีวิเชียร ซึ่งต่อมากลุ่มนายวิเชียรฯ ได้ร่วมมือกับกลุ่มนายพนัสฯ ที่แยกตัวมาจากสภาแรงงานฯ พัฒนาสภายกระดับขึ้นมาจากเดิมที่เคยมีสมาชิกเพียงประมาณ 30 สร. เมื่อก่อนหน้าปี 27 จนกระทั่งมี 93 สร. ในปัจจุบัน แต่ปรากฏว่าเกิดความแตกแยกระหว่างนายพนัสฯ กับนายวิเชียรฯ ซึ่งท้ายที่สุด นายวิเชียรฯ ก็ถูกขับออกจากสภา

4. สภาองค์การลูกจ้างสหพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทย จัดทะเบียนเมื่อ 16 กย. 26

ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 80 สร. (90,000 คน) มีนายไพศาล รัชชชัยนันท์ เป็นประธาน นายพานิชย์ เจริญเผ่า เป็นเลขาธิการ ปัจจุบันเป็นสภาที่มีสมาชิกมากที่สุด และมี สร.รัฐ-

วิสาหกิจใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ๆ เป็นสมาชิกอยู่หลายแห่ง อาทิ สร.การไฟฟ้านครหลวง สร.องค์การโทรศัพท์ สร.การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ สร.การประปานครหลวง

เมื่อได้ทราบถึงความเป็นมา และองค์ประกอบคร่าว ๆ ของขบวนการแรงงานปัจจุบันแล้ว เรามาดูกิจกรรมและบทบาทที่ผ่านมาของกลุ่ม/องค์กรเหล่านี้ โดยจะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมด้านแรงงานโดยตรง และกิจกรรมด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ เป็นการยกตัวอย่างบางส่วน เพื่อที่จะทราบถึงรูปแบบวิธีการของขบวนการแรงงานไทย

1. กิจกรรมด้านแรงงาน

- กิจกรรมทั่วไป
 - การจัดงานวันแรงงานแห่งชาติ
 - เรื่องค่าจ้างขั้นต่ำ
 - การเลือกตั้งผู้พิพากษาสมทบ
 - การคัดเลือกผู้แทนไปประชุม ILO
 - การร่วมงานรำลึกกวีรชน 14 ตุลาคม
- กิจกรรมเฉพาะเรื่อง
 - คัดค้านปัญหาทร่วม ขสมก. ปี 26
 - การแปรรูปองค์การสารส้ม ปี 27
 - ประท้วงการไล่นำแรงงานออกจากงาน ปี 28
 - คัดค้านเรื่ององค์การเภสัชกรรม ปี 28
 - ประท้วงญี่ปุ่นปลดคนงาน ปี 29
 - การสนับสนุนองค์กรอื่นในการชุมนุมนัดหยุดงาน
 - รถไฟ ปี 28
 - ยาสูบ ปี 23
- เรื่องนโยบายรัฐบาล/กฎหมาย
 - คัดค้านมติ ครม. ให้กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอยู่นอกกฎหมายแรงงาน (ปี 19)
 - คัดค้านนโยบายแยกรัฐวิสาหกิจออกจากกฎหมายแรงงาน (ปี 20)
 - เสนอรัฐบาลให้ยกเลิกการห้ามนัดหยุดงาน ปี 22
 - คัดค้านวิธีการตั้งคณะกรรมการค่าจ้าง ปี 26
 - คัดค้านมติ ครม. 18 ตุลาคม 26 เรื่องปรับปรุงรัฐวิสาหกิจ (ปี 26)

- เสนอให้ควบคุมการใช้เครื่องทุ่นแรง

2. กิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับปัญหาแรงงานโดยตรง

- คัดค้านการขึ้นราคาน้ำมัน ปี 22
- คัดค้านการขึ้นราคาน้ำมัน/แก๊สหุงต้ม ปี 23
- คัดค้านการขึ้นค่าโดยสารรถประจำทาง ปี 25
- ประท้วงรัฐบาลซื้อน้ำมันดิบแพง กุมภาพันธ์ 26
- คัดค้านการลดค่าเงินบาท พฤศจิกายน 27
- ร่วมชุมนุมชาวนา มกราคม 28
- การประท้วงสหรัฐอเมริกา กรณีเอ็มบาร์โก (ตุลาคม 28) ฟาร์มแอค (มกราคม 29)
เจ็นกินส์บิลล์

3. บทบาททางการเมือง

- ประท้วงลาวโจมตีบริเวณแม่น้ำโขง (สิงหาคม 18)
- การเข้าสมัครรับเลือกตั้ง สส. (เมษายน 19)
- ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (มิถุนายน 19)
- คัดค้านจอมพลประภาส/ถนอม กลับประเทศ (กันยายน 19)
- การก่อตั้งมูลนิธิเพื่อลูกจ้างคนงานไทย (เมษายน 20)
- การขอให้รื้อโทษกรรม คดี 6 ตุลาคม 19 (ธันวาคม 20)
- การเข้าพบผู้นำระดับสูงของประเทศ (ธันวาคม 21)
- สนับสนุนแก้ไขรัฐธรรมนูญ (มกราคม 26)
- สนับสนุนการยุบสภา (มีนาคม)
- ผู้นำแรงงานได้รับแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิก (เมษายน 26)
- ผู้นำแรงงานถูกจับกุม กรณี 9 กันยายน 28
- การเข้าร่วมกิจกรรมเลือกตั้ง สส. ปี 29

การจัดงานวันแรงงานแห่งชาติ

งานวันแรงงานแห่งชาติ (1 พฤษภาคม) เป็นงานที่ผู้ใช้แรงงานจัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสวันแรงงานแห่งชาติ วันนี้ถูกจัดขึ้นโดยสภาองค์กรลูกจ้างต่าง ๆ ร่วมกันจัดโดยรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย อำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ การจราจร อุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยในช่วงหลังจัดให้มีขึ้นที่บริเวณท้องสนามหลวง ในงาน

ดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกันทุกปี คือจะมีการจัดรีวิวนวนของผู้ใช้แรงงานจากสถานที่ต่าง ๆ เดินเข้าสู่ท้องสนามหลวงพร้อมด้วยการอภิปรายและจัดทำป้ายคำขวัญหรือป้ายแสดงความ ต้องการรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ส่วนในบริเวณสถานที่จัดงานก็จะมีนันทนาการ การแข่งขันกีฬา รายการบนเวที ดนตรี การละเล่น การอภิปราย ฯลฯ

นอกจากการจัดงานในกรุงเทพมหานครแล้ว ในบางปีก็มีการจัดงานวันแรงงานแห่งชาติอยู่ ตามเมืองใหญ่ ๆ เช่น นครราชสีมา ภูเก็ต สงขลา สมุทรปราการ ชลบุรี ซึ่งลักษณะการจัดงาน ก็คล้ายคลึงกัน

การเลือกตั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงานกลาง

ผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงานกลางประกอบด้วยผู้แทนของนายจ้างและลูกจ้าง ปัจจุบันมี ทั้งสิ้น 80 คน เป็นผู้แทนฝ่ายลูกจ้างซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากตัวแทนสหภาพแรงงานในเขตกรุงเทพ และจังหวัดใกล้เคียง 5 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม) 40 คน และเป็นผู้แทนสมาคมนายจ้างอีก 40 คน มีวาระ 2 ปี โดยครบวาระพ้นจากตำแหน่งครึ่งหนึ่ง ทุกปี การเลือกตั้งจึงมีขึ้นทุกปี ปีละ 40 คน (ลูกจ้าง 20/นายจ้าง 20)

ตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้างนี้เป็นตำแหน่งที่สหภาพแรงงานต่าง ๆ ให้ความสนใจ และต้องการเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ และมีรายได้ข้อเท็จจริงจึงปรากฏว่านับ ตั้งแต่ปี 2523 อันเป็นปีแรกที่มีการเลือกตั้ง สหภาพแรงงานต่าง ๆ ได้มีการรวมกลุ่มหาคะแนนเสียง สนับสนุนผู้สมัครของตน ใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ชัยชนะตลอดจนมีการเก็บเงินผู้สมัครเพื่อใช้เป็น ค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ในช่วงเวลา 2-3 เดือนก่อนหน้าการเลือกตั้งทุกราว จะมีการณรงค์กันอย่างจริงจัง โดยมีสภาองค์การลูกจ้างต่าง ๆ เป็นแกนกลางในการจัดหาผู้สมัคร และคะแนนเสียงสนับสนุน ในปีนี้ก็เช่นกัน จะมีการเลือกตั้งตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบแทนตำแหน่งที่ว่างลง 20 คน ในราวเดือนกุมภาพันธ์ หรือมีนาคม ที่จะถึงนี้ สภาองค์การลูกจ้างต่าง ๆ ก็กำลังเตรียมการในเรื่อง นี้อย่างเต็มที่

เรื่องค่าจ้างขั้นต่ำ

การเคลื่อนไหวเรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ มีขึ้นแทบทุกปี จากทุกกลุ่ม โดยในปีที่ผ่านมา สภาแรงงานและสมาพันธ์แรงงานร่วมกันเคลื่อนไหว โดยตั้งเป้าหมายว่าจะปรับขึ้นจาก 70 เป็น 76 บาท

มาตรการเคลื่อนไหวกำหนดไว้รุนแรงจนถึงขั้นมีการตัดนิ้ว ซึ่งผลปรากฏว่าคณะกรรมการค่าจ้างประชุมและให้ปรับในอัตรา 3/2/2

คัดค้านการแปรรูปองค์การสารส้ม

31 กรกฎาคม 27 ครม. เห็นชอบที่กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอให้เอกชนเช่าโรงงานสารส้ม

กลุ่มรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ + สร. องค์การสารส้ม ได้ประชุมและเคลื่อนไหว คัดค้านโดยทำหนังสือถึงพรรคการเมืองต่าง ๆ นายกรัฐมนตรี กองกำลังรักษาพระนคร เข้าพบรองเลขา นายก (พล ร.ต.ประกอบ วสีนนท์) ขอให้ช่วยคัดค้านเนื่องจากพนักงานจะเดือดร้อน และราคาสารส้ม อาจแพงขึ้น

30 ตุลาคม 27 ครม. อนุมัติให้ยุบเลิกกิจการ ให้โรงงานสารส้มนนทบุรีเช่าให้พนักงานเก่า ยื่นใบสมัครใหม่

ปัจจุบัน สหภาพแรงงานต่าง ๆ มักนำกรณีนี้ยกขึ้นเป็นตัวอย่างว่า การแปรรูปไปสู่เอกชน มีผลให้ประชาชนเดือดร้อนเพราะปัจจุบันราคาสารส้มสูงขึ้น และการปราบปรามครหลวง+ ภูมิภาค จำเป็นต้องซื้อมาทำน้ำประปา

การแย่งชิงกันเป็นผู้แทนไปประชุม

ในการประชุม ILO ที่เจนีวา ทุกปี จะมีผู้แทนไตรภาคีไปประชุมซึ่งมีการแย่งชิงกันไปมา โดยตลอด เช่นเมื่อปี 20 กลุ่มนายไพศาล/สวัสดิ์/อาหมัด คำนที่รัฐบาลเลือก นายทอง เหล่าวานิช เป็นผู้แทน ในปี 24 ก็มี การแย่งชิงกันเองในสภาแรงงานระหว่างนายไพศาล กับ นายอาหมัด เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ก็ยังคงมีความพยายามที่จะเป็นผู้แทนโดยสภาองค์การลูกจ้างทั้ง 4 แห่ง

การแยกรัฐวิสาหกิจออกจากกฎหมายแรงงาน

เมื่อกลางปี 20 กลุ่มรัฐวิสาหกิจแห่งประเทศไทย ได้คัดค้านกรณีที่จะมีการออกกฎหมายใหม่ควบคุมรัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะแทนพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งกลุ่มได้มีการประชุม จัดทำแผนปฎิบัติ จดหมายเปิดผนึก แกลงข่าวต่อสื่อมวลชนคัดค้านมีการเข้าพบรัฐมนตรีช่วยกระทรวงมหาดไทย (นายคณิง ฤาชัย) เนื่องจากเกรงจะไม่สามารถมีสหภาพแรงงานหากมีกฎหมายใหม่

อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า กลุ่มอื่นที่นำโดยนายบุญรอด ฟังทัด นายอนุศักดิ์ บุญยะประณีต นายทอง เหล่าวานิช นายสนั่น วงษ์สุธี กลับมีความเห็นว่ารัฐวิสาหกิจควรมีกฎหมายควบคุม โดยเฉพาะ

คัดค้านมติ ครม. เรื่องการปรับปรุงรัฐวิสาหกิจ

มติ ครม. 18 ตุลาคม 26 ปรับปรุงรัฐวิสาหกิจ ให้ทุกกระทรวงถือปฏิบัติ

1. เปลี่ยนแปลงผู้บริหาร
2. เปลี่ยนแปลงวิธีการบริหาร
3. ปรับปรุงด้านการตลาด
4. ให้เอกชนร่วมหุ้นหรือบริหาร
5. ขาย

สร.รัฐวิสาหกิจด้านโดยเห็นว่า เป็นการเปิดโอกาสให้นักลงทุนเข้ามาประกอบไทยผลประโยชน์ของชาติกระทบกระเทือนขวัญกำลังใจพนักงาน

กุมภาพันธ์ 28 ประชุม สร.รัฐวิสาหกิจทั่วประเทศ ที่สโมสรการทำเรือ

กำหนดมาตรการ - ทำหนังสือถึงรัฐบาล-อภิปราย-ชี้แจงสมาชิก-

ทำหนังสือชี้แจงประชาชน+สื่อมวลชน-หยุดงาน

มิถุนายน 28 กลุ่ม สร.ในสังกัดกระทรวงกลาโหม ยื่นหนังสือถึงรัฐบาลคัดค้านการแปรรูป
การคัดค้านการขึ้นค่าโดยสารรถประจำทาง

เมื่อปี 25 ขึ้นค่าโดยสาร ระยะทาง 10 กิโลเมตรแรกจาก 1.50 เป็น 2 บาท สภาแรงงานฯ และสมาพันธ์แรงงานได้ยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีให้พิจารณาทบทวนเมื่อ 6 ธันวาคม และ 8 ธันวาคม

ความเคลื่อนไหวเรื่องนี้ ได้มีการร่วมกับกลุ่มนักศึกษาจัดอภิปรายในที่สาธารณะอย่างต่อเนื่องเช่น บริเวณอนุสาวรีย์ วังเวียนใหญ่ ฯลฯ รวมทั้งมีการชุมนุมประท้วงหน้าทำเนียบรัฐบาล อดอาหารประท้วง ซึ่งในที่สุดรัฐบาลได้มีคำสั่งให้ระงับขึ้นราคาไว้ก่อน

การคัดค้านการปรับปรุงระบบแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

รัฐบาลประกาศลดค่าเงินบาท 2 พฤศจิกายน 27 มีผล 5 พฤศจิกายน 27 เดิม สภาแรงงาน+สมาพันธ์แรงงาน ร่วมกันเคลื่อนไหวตั้ง กก.เฉพาะกิจ 25 คน ผลักดันเรื่องค่าจ้างขั้นต่ำ ต่อมาเปลี่ยนประเด็นเคลื่อนไหวเป็นเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการลดค่าเงินบาท โดย

6 พฤศจิกายน ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีให้ปรับรายได้ชดเชยให้พนักงาน ลูกจ้าง เพิ่มขึ้น 17.8% (ลดค่าเงินบาทประมาณ 15% ดัชนีค่าครองชีพขึ้น 2.8%) ให้ควบคุมราคาสินค้า+บริการ ประกันพืชผลการเกษตร ฯลฯ

รัฐบาลตอบว่า มอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาแต่ 2 สภาเห็นว่ารัฐบาลไม่จริงจังในการแก้ปัญหา บัดความรับผิดชอบ จึงมีมติให้เปิดอภิปรายที่ท้องสนามหลวงในวันที่ 21 ธันวาคม 27

17 ธันวาคม สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี เชิญผู้แทน 2 สภา ไปรับฟังผลการดำเนินงานของรัฐบาลที่ทำเนียบรัฐบาล มีรัฐมนตรีชาวยุโรป มนุธรรม เป็นประธาน

21 ธันวาคม อภิปรายสนামหลวง โดยว่าจะติดตามการดำเนินงานของรัฐบาล และว่า ประเทศยังไม่เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง

การเข้าร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 29

- สมาพันธ์แรงงาน สนับสนุน+เข้าร่วมพรรคกิจประชาคม โดยจัดทำเอกสารหาเสียงสนับสนุน (สนามหลวง ชลบุรี สมุทรปราการ) ส่งคนเข้าสมัครเป็นกรรมการพรรค
- สภาแรงงาน ไม่ใช่ชื่อองค์กร แต่ผู้นำก็มีการให้ข่าวสื่อมวลชนสนับสนุนผู้สมัครบางคน
- สภาฯ แรงงาน สภาเสรี ไม่สนับสนุนผู้ใดโดยเฉพาะออกแถลงการณ์ให้ไปใช้สิทธิเสรี
- กลุ่ม สร.ที่มีความสัมพันธ์กับนายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร สนับสนุนพรรคแรงงานประชาธิปไตย (สร.การประปาภูมิภาค, สร.การประปาแห่งประเทศไทย)
- มีผู้นำแรงงานสมัครรับเลือกตั้ง เท่าที่ตรวจพบประมาณ 50 คน แต่สมัครในฐานะส่วนตัว ส่วนใหญ่สมัครในนามพรรคแรงงานประชาธิปไตย

สรุปบทบาท

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้เป็นบทบาทของกลุ่มแรงงานต่าง ๆ ที่ปรากฏออกมาภายนอกซึ่งยังมีการดำเนินการอีกหลายเรื่องที่มีได้ปรากฏเป็นข่าว แต่เราก็พอจะเห็นได้ว่าขบวนการแรงงานมีความสัมพันธ์และมีบทบาททางการเมืองตลอดมาในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป บางกลุ่มเช่นกลุ่มของนายอาหมัด ขามเทศทอง ซึ่งเป็นผู้นำสภาแรงงานในช่วงปี 25-28 มีแนวทางค่อนข้างชัดเจนที่ให้ความสำคัญต่ออำนาจทางการเมืองในการที่จะแก้ไขปัญหาแรงงานในขณะที่ช่วงนั้น กลุ่มนายไพศาล รัชชชัยนันท์ เห็นว่ายังไม่ควรใช้การเมืองนำหน้า แต่เมื่อการเลือกตั้ง ส.ส.ที่ผ่านมา สมาพันธ์แรงงานของนายไพศาลฯกลับสนับสนุนพรรคการเมืองหนึ่งอย่างเต็มตัว นอกจากนั้นผู้นำแรงงานบางคนก็มีความสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง หรือนายทหารระดับสูง หรือผู้นำพรรคการเมือง ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจมีอิทธิพลหรือมีบุญคุณเป็นการส่วนตัวกับผู้นำแรงงานเหล่านั้น ซึ่งหลายกรณี ปัญหาแรงงานได้รับการแก้ไขด้วยวิถีทางการเมืองโดยการติดต่อกันเป็นการภายในให้ช่วยเหลือ อันเป็นวิธีการนอกเหนือไปจากวิถีทางตามกฎหมาย

1. ความหมายของสหภาพแรงงาน

สหภาพแรงงาน เป็นหน่วยงานของลูกจ้างที่รวมตัวเป็นองค์การ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำข้อตกลงกับนายจ้างในเรื่องเกี่ยวกับการจ้างและการทำงาน เพื่อคุ้มครองดูแลลูกจ้างให้ทำงานด้วยความสบายใจ มีสุขภาพอนามัยอันดี และมีความมั่นคงในการทำงาน ตลอดจนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้าง ลูกจ้างและสมาชิกด้วยกัน

2. เหตุผลที่ลูกจ้างรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหภาพแรงงาน

สหภาพแรงงานไม่ว่าจะพิจารณาโดยความหมาย หรือโดยพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มีเหตุผลในการที่ลูกจ้างมารวมกลุ่มตั้งเป็นองค์การสหภาพแรงงาน 2 ประการคือ

1. เหตุผลทางเศรษฐกิจ เพื่อรักษาผลประโยชน์ รักษางานซึ่งเป็นเหตุผลใหญ่ที่สุดในการรวมตัวกัน

2. เหตุผลทางสังคม เป็นการยกฐานะความเป็นอยู่ทางสังคม.

3. การจัดตั้งสหภาพแรงงาน

3.1 ประเภทของสหภาพแรงงาน

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้ลูกจ้างจดทะเบียนเป็นสหภาพแรงงานได้ 2 ประเภท คือ

(1) สหภาพแรงงานประเภทลูกจ้างของนายจ้างคนเดียวกัน (House Union, Company Base Union)

(2) สหภาพแรงงานประเภทลูกจ้างซึ่งทำงานในกิจการประเภทเดียวกัน โดยไม่คำนึงว่าจะมีนายจ้างกี่คน (Industrial Union)

และสหภาพแรงงานยังได้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

(1) สหภาพแรงงานระดับผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการจ้าง การลดค่าจ้าง การเลิกจ้าง การให้บำเหน็จ หรือการลงโทษ (อำนาจอย่างใดอย่างหนึ่ง)

(2) สหภาพแรงงานระดับพนักงานที่ไม่มีอำนาจดังกล่าว

โดยลูกจ้างซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา จะเป็นสมาชิกในสหภาพแรงงานที่ลูกจ้างระดับอื่นจัดตั้งขึ้นไม่ได้ และลูกจ้างระดับอื่นจะเป็นสมาชิกในสหภาพแรงงานที่ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาจัดตั้งขึ้น หรือเป็นสมาชิกอยู่ไม่ได้

3.2 คุณสมบัติของลูกจ้างที่มีสิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงาน

(1) เป็นลูกจ้างของนายจ้างคนเดียวกัน หรือเป็นลูกจ้างซึ่งทำงานในกิจการประเภทเดียวกัน โดยไม่คำนึงว่าจะมีนายจ้างกี่คน

(2) บรรลุนิติภาวะ

(3) สัญชาติไทย

3.3 วิธีการจัดตั้งสหภาพแรงงาน

(1) มีผู้เริ่มก่อการ ไม่น้อยกว่า 10 คน

(2) ยื่นคำขอต่ออธิบดีกรมแรงงาน หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะนายทะเบียนสหภาพแรงงาน

(3) เอกสารที่ต้องนำมายื่น เช่น รูปถ่าย บัตรประชาชน ฯลฯ

(4) มีร่างข้อบังคับ

3.4 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหภาพแรงงาน (มาตรา 86)

(1) เพื่อการแสวงหาและคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้าง

(2) ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างและระหว่างลูกจ้างด้วยกัน

4. การดำเนินการ

4.1 วิธีปฏิบัติ เมื่อได้รับการจดทะเบียน

(1) ผู้เริ่มก่อการจัดให้มีประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายใน 120 วัน

(2) นำสำเนาข้อบังคับและรายชื่อกรรมการไปจดทะเบียน

(3) จัดทำทะเบียนสมาชิกและทะเบียนค่าบำรุง

(4) จัดให้มีการประชุมใหญ่ทุกปี

(5) จัดให้มีผู้ตรวจสอบบัญชีทุกปี

(6) นำรายชื่อคณะกรรมการไปจดทะเบียน

(7) นำข้อบังคับที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียน

4.2 วิธีการดำเนินการ

เมื่อสหภาพแรงงานจดทะเบียนแล้วมีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องดำเนินการตามแนวทางของวัตถุประสงค์ การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว มีหลักในการดำเนินการบริหารสหภาพแรงงาน โดยสรุป คือ

(1) หลักกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ข้อบังคับของสหภาพแรงงาน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (เช่น เมื่อมีการประกาศกฎอัยการศึก)

(2) หลักประชาธิปไตย (ในฐานะเป็นองค์การประชาธิปไตย)

5. หน้าที่และกิจกรรมที่สำคัญของสหภาพแรงงาน

1. หน้าที่ผั่นก่าล้ง
2. หน้าที่เป็นตัวแทน
3. การร่วมเจรจาต่อรอง
4. การนัดหยุดงาน
5. การสร้างความมั่นคง
6. การระงับข้อร้องทุกข์ของสมาชิก
7. การให้การศึกษาแก่สมาชิก
8. กิจกรรมทางสังคม

6. การเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงาน

บทบาทความเคลื่อนไหวทางด้านแรงงานของสหภาพแรงงานที่พอสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการชี้ถึงปัญหาแรงงานสัมพันธ์มีหลายประการ ดังนี้

(1) บทบาทในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน

- ลูกจ้างขาดความมั่นคงในการทำงาน
- ภาวะการเมืองเอื้ออำนวย
- บทบาทของสภาองค์การลูกจ้างในการเป็นที่ปรึกษาช่วยจัดตั้ง
- ความแตกแยกภายในสหภาพแรงงาน ทำให้มีการแยกตัวมาจัดตั้งสหภาพแรงงานใหม่

(2) บทบาทตามกฎหมาย

— การยื่นข้อเรียกร้องเพื่อขอเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง การเจรจาต่อรองเป็นการดำเนินบทบาทเพื่อการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แก่ฝ่ายลูกจ้างมากที่สุดจากแนวคิดนี้ก่อให้เกิดการเรียกร้องพรวดพราด ไม่มีกฎเกณฑ์และบางครั้งก็ใช้วิธีการรุนแรง ทำให้บุคคลอื่นประหลาดใจไปในทางที่ว่า สหภาพแรงงานเป็นตัวทำให้เกิดความยุ่งยาก และเป็นตัวทำลายการพัฒนาทางอุตสาหกรรม

อันที่จริงการเรียกร้อง การเจรจานั้น หากจะกระทำก็เพียงปีละครั้ง หรือ 2-3 ปี ต่อครั้งเท่านั้น

การดำเนินการส่วนใหญ่ของสหภาพแรงงานควรจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง และระหว่างลูกจ้างด้วยกัน (สหภาพแรงงานโดยเฉพาะในกิจการรัฐวิสาหกิจ ได้เรียกร้องให้สมาชิกเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานมากขึ้น กล่าวคือให้ความ